

BUDAPESTI MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM
Gazdaság és Társadalomtudományi Kar

Az egészséges életmód kialakításának lehetséges társadalmi-gazdasági eszközei Magyarországon

Készítette: Vörös Tünde
Műszaki menedzser szakos hallgató, IV. évf.
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A dolgozat készítésének ideje: 2011

Konzulensek:

Dr. Kurtán Lajosné Dr. Vadászlaki Ilona
Egyetemi docens
BME – Közgazdaságtan Tanszék

Boros Györgyné
Testnevelő tanár
BME – Testnevelési Központ

Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Budapest, 2013

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	1
2. Állami szerepvállalás a szabadidősportban és az egészségtudatosság kialakításában	1
3. Az egészségtudatosságra ösztönző társadalmi-gazdasági eszközök	4
3.1 Önkormányzatok.....	4
3.2 Oktatási rendszer	4
3.3 Adótörvények és egyéb egészséget érintő elvonások	5
3.3.1 Egészségbiztosítási rendszer	6
3.3.2 Társasági adó törvénymódosítás	7
3.3.3 Népegészségügyi termékadj.....	7
3.4 Egyéb eszközök	9
4. Konklúzió	9
Mellékletek	11
Irodalomjegyzék	I
Függelék	III

Ábrajegyzék

1. ábra: Várható egészséges élettartam nőknél, Eurostat Database alapján	11
2. ábra: Várható egészséges élettartam férfiaknál, Eurostat Database alapján.....	11
3. ábra: A dohányzó lakosság aránya, saját készítés	12
4. ábra: Alkoholfogyasztás	12
5. ábra: 100 000 főre eső öngyilkosságok száma	12
6. ábra: A rendszeresen sportolók aránya a magyar fiatalok körében	14
7. ábra: Az Egészségbiztosítási Alap egyenlege [milliárd Ft].....	15
8. ábra: Gyógyszerkiadások	15
9. ábra: Orvos-beteg találkozók száma.....	15

Táblázatjegyzék

1. táblázat: A túlsúlyos és a kórosan elhízott lakosság aránya Magyarországon	11
2. táblázat: A központi költségvetés sportkiadásai.....	13
3. táblázat: Az önkormányzatok sportkiadásai	13
4. táblázat: Az államháztartás összes sportkiadása.....	13
5. táblázat: Kötelező éves testnevelés óraszámok a NAT-ban – általános iskola	14
6. táblázat: Kötelező éves testnevelés óraszámok a NAT-ban - középiskola.....	14
7. táblázat: Az Egészségbiztosítási Alap egyenlege.....	14

1. Bevezetés

Egy társadalom egészségi állapota alapvetően befolyásolja a közösség jólétét és gazdasági teljesítőképességét. A 21. században kiemelt szerepet kap ez a számos tanulmány által igazolt állítás. Korunk fejlett országai számára is hatalmas kihívást jelent az egészségtelen életmód következtében a társadalomra háruló költségek megfékezése és kezelése. A WHO becslése szerint több mint 2,8 millió ember hal meg évente az egészségesnél magasabb testtömeg következtében kialakuló betegségekben. Magyarországon a lakosság több mint fele túlsúlyos vagy kórosan elhízott (1. táblázat). A várható egészséges élettartam pedig nemzetközi összehasonlításban is kirívóan alacsony: nőknél 58 év (1. ábra), férfiaknál mindössze 55,7 év (2. ábra). A magyar lakosság elszomorító egészségi állapotát tükrözi a dohányzó lakosság aránya (3. ábra), az alkoholfogyasztás mennyisége (4. ábra) és az öngyilkosságok száma (mentális egészség – 5. ábra). Az említett tényeken kívül hazánk demográfiája, előregedő társadalmunk is súlyosbítja a helyzetet.

A sport olyan eszköz lehet az egészséges életmód kialakításában, mely preventív szemléletet képvisel, minimális ráfordítást igényel és hosszútávon is fenntartható alternatívát kínál az említett problémák megoldására. Gazdasági szempontból is elgondolkodtató a WHO tanulmányának eredménye, miszerint: „minden egyes sportra költött dollár 3,2 dollár megtakarítást jelent az egészségügy számára” [WHO, 2003].

Jelen dolgozatomban korábbi munkám (A szabadidősport által nyújtott társadalmi haszon – a sportoló lakosság arányát befolyásoló tényezők vizsgálata európai országok vonatkozásában) gondolatmenetére támaszkodva Magyarország vonatkozásában vizsgálom a szabadidősport és az egészségügy helyzetét, kapcsolatát. Olyan kérdésekre keresem a választ, mint: milyen szerepet indokolt betöltsön az állam a szabadidősport finanszírozásában? Miért létfontosságú a közoktatás az egészségtudatosság kialakításában? Ösztönzően hat-e a jelenlegi TB rendszer az egészséges életvitelre? Valóban csak egészségügyi célokat szolgál a népegészségügyi termékadó? Hogyan befolyásolja a Társasági adó törvénymódosítása a szabadidősport helyzetét? És végül: milyen makrogazdasági hatásai vannak az említett törvénymódosításoknak?

2. Állami szerepvállalás a szabadidősportban és az egészségtudatosság kialakításában

Életünket az állami beavatkozás különböző mértékben befolyásolja. Általánosságban az adott társadalom határozza meg mely keretek között és milyen mélységekig terjed a kormányzati tevékenység. Az egészség unikális értéke kétségtelen, azonban elgondolkodtató, vajon az egyén egészségi állapotának alakulásába van-e beleszólási joga a kormánynak? Véleményem szerint az egészség nem magánügy, hiszen Magyarországon a társadalom-biztosítási rendszer struktúrájának következtében az egészségügyi ellátás összköltségét a társadalom egésze együttesen viseli. Tehát, ha több százmilliós vagy milliárdos nagyságrendű betegellátási költségekről és gyógyszerkiadásról van szó, a probléma a teljes társadalmat érinti. Az Egészségbiztosítási Alap rendre deficitet egyenleget is nagyban hozzájárul az államháztartási egyensúlytalanság kialakulásához. Így a társadalom egészsége

közvetve és közvetlenül is hatással van a költségvetés és a makrogazdaság egyensúlyára. A költségvetést közvetlenül érintik az egészségügyi kiadások és bevételek. Azonban egy egészségesebb társadalom számos pozitív „externáliát” is képviselhet. Közvetett hatásként jelentkezhet például a magasabb termelékenység, ugyanis egy egészségesebb társadalom potenciálisan magasabb produktivitást is képviselhet.

Magyarország gazdasága a fejlett országokra jellemző vegyes gazdaság. Az egészséges életmód és a szabadidősport területén is megfigyelhetjük a magánszektor jelenlétét, illetve az állami szabályozást, különböző adók és támogatások formájában. Az egészség tekintetében az állam kétféle ráfordítást eszközölhet: kiadásai irányulhatnak utólagos kezelésre, vagy finanszírozhat megelőzésre, egészségfenntartásra és –fejlesztésre irányuló tevékenységeket. Természetesen elengedhetetlen a tüneti kezelés, azonban egy preventív szemléletet képviselve számos betegség előzhető meg, jelentős költségcsökkenést érve el. Tanulmányok sora foglalkozott és foglalkozik a sport költségmegtakarító hatásával. A Magyarországon elérhető legfrissebb kutatások alapján „a sportoló lakosság arányának 50%-kal történő növelése csaknem 6 milliárd Ft megtakarítást eredményezhet csupán a táppénzkiadások terén” [Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia, 2007]. E hatásmechanizmussal érvelve, azt gondolom, sokkal nagyobb prioritást érdemelnek a preventív jellegű ráfordítások.

Az állami beavatkozás szükségességét indokolják a különböző piaci kudarcok is. Ugyanis kizárólagosan a piaci mechanizmusok eredményeként a szabadidősport helyzete is megoldatlan marad, ezáltal az egészségtudatosságra nevelés kérdése is. Jelen esetben a piaci szereplők aszimmetrikus informáltsága okozza a legnagyobb problémát a piaci kudarcok közül. A fogyasztók nem rendelkeznek egzakt információkkal a különböző élelmiszeripari termékek egészséget érintő hatásairól, nincsenek tudatában a mozgásszegény életmód pontos következményeinek hosszútávon, ugyanígy az egészségük fejlesztésének pozitív externáliáiról – az egyén és a társadalom számára egyaránt érzékelhető költségmegtakarításról – sem informáltak megfelelően. Ebből következik, hogy a szabadidősport és az egészséges életmód iránti kereslet nem tükrözheti a fogyasztók valós preferenciáit. Vagyis ez az igény külső beavatkozás – például az oktatási rendszeren keresztül történő szemléletformálás – nélkül nem érheti el azt a szintet, ami maximálisan hozzájárulna a társadalmi jóléthez a maga nemében. Emellett alapvetően a piac sem érdekelt a társadalom egészségi állapotának javításában.

Az előbbiekben alátámasztottam, hogy az egészségtudatosság kialakítása állami feladat kell, hogy legyen. Mi a helyzet azonban a szabadidősporttal? A sportipar mára a szórakoztató iparág szerves részévé vált, gazdasági jelentősége óriási. A 20. század második felében azonban az amatőr sport háttérbe szorult. A látványsport vált a sportipar húzóágazatává, ami megmagyarázza, hogy miért a versenysport támogatásában érdekelt a vállalati szféra.

Európai viszonylatban az állami sportfinanszírozás a költségvetés 0,3 %-ára tehető, a magyar átlag is e körül mozog. A különbség a forrásallokációban figyelhető meg, méghozzá az élsport és a szabadidősport eltérő mértékű finanszírozásában. Dénes Ferenc sportközgazdász szerint hajmeresztő

adat, hogy Magyarországon a sportra költött pénz 70 százaléka az élsportra megy el, s csak 30 százaléka a szabadidősportra, míg a világ szerencsésebb tájain ez éppen fordítva történik. Sajnos Magyarországon az állam pont ott vonul ki a finanszírozásból, ahol létszükséglet lenne jelenléte: a szabadidősportban.

A sport két ágazata érdekrendszerét tekintve nagyon élesen elkülönül. Szakmai körökben vita tárgyát képezi, hogy a sportot egységes egészként érdemes-e kezelni, vagy külön-külön a verseny- és a szabadidősportot. Véleményem szerint a két terület alapvető tulajdonságaiban tér el egymástól, így elengedhetetlen szétválasztásuk. Természetesen figyelembe kell venni, milyen szerves kölcsönhatás van a két ágazat között: nagymértékben erősíthetik egymás hatását.

A versenysportot finanszírozók (állam, önkormányzatok, vállalati szféra, magánszemélyek stb.) közvetett módon bevételhez, sőt profithoz juthatnak az élsport finanszírozásával, ugyanez a szabadidősport esetében pedig csak korlátozottan érvényesül. A sportfinanszírozás vonatkozásában nemzetközi szinten is komoly viták folytak és folynak arról, hogy a szabadidősport teremti-e meg a versenysport magas színvonalát, vagy fordítva. Azt gondolom, mindkét érven van igazság. Az élsport eredményessége motiválóan hat a lakosságra, ösztönözheti a fiatal korosztályt a sporttevékenységben, a sikeres sportolók pedig példaképként szolgálhatnak a felnövekvő generáció számára. Másik oldalról szemlélve: a sportoló lakosság arányának növekedésével, az egészségtudatos gondolkodás kialakításával, egy szélesebb társadalmi bázis képezheti az utánpótlás nevelés alapját a versenysport számára.

A vállalati szférának alapvetően nem érdeke az egyén egészsége, ezért a szabadidősport finanszírozását az államnak közfeladatként kellene ellátnia, mint a betegségmegelőzés eszközét. Nem állítom, hogy a szabadidősport korlátlan finanszírozása célravezető lenne, ugyanis itt is érvényesül a „nincsen ingyen ebéd” elv. Napjainkban kiemelkedően fontosnak tartom az állami kiadások ésszerű, megfelelő mértékű és irányultságú visszafogását. Azt gondolom a piac és az állam együttes, egymást kiegészítő jelenléte oldhatja meg a szabadidősport kérdését. Véleményem szerint a szükséges kínálati mennyiség és a megfelelő piaci ár kialakítása a szabadidősport területén állami szabályozással (támogatásokkal és adókkal) kompetitív piaci keretek között tökéletesen teljesülhet. Az állam legfontosabb szerepét az igény, a kereslet kialakításában látom. Ennek lehetséges eszközeit a későbbi fejezetekben tárgyalom, különös tekintettel az oktatási rendszer fontosságára.

A felsorakoztatott érvek alapján kijelenthetem, hogy az állami szerepvállalás egyértelműen szükséges az egészségtudatos életmód kialakításában, valamint a szabadidősport-szolgáltatások megfelelő mennyiségének és minőségének elérhető áron történő biztosítása is a közfeladatok közé kell, hogy tartozzon. A piac önmagában ezeket a feladatokat nem látja el. Az egészségmegőrzés első sorban az egyén feladata, de ennek tudati kialakítása, az ezzel kapcsolatos költségek fedezése az állam feladata kell, hogy legyen (pl.: közoktatáson keresztül mozgás szeretet és a fizikai aktivitás iránti igény kialakítása, média eszközeivel szemléletformálás).

3. Az egészségtudatosságra ösztönző társadalmi-gazdasági eszközök

Dolgozatom központi részét képezi a lehetséges társadalmi-gazdasági eszközök vizsgálata az egészséges életmód kialakításában Magyarországon. Ebben a fejezetben négy fő témakör körüljárásával vizsgálom a potenciális beavatkozások körét: az önkormányzatok, az oktatási rendszer, az adótörvények, végül pedig az informális eszközök révén.

3.1 Önkormányzatok

A szabadidősport finanszírozása igencsak háttérbe szorult a központi költségvetésben az elmúlt években. A központi sportköltségvetés mindössze 3-5%-át teszi ki a szabadidősport finanszírozása (*2. táblázat*). Ez az arány akkor is kirívóan alacsony, ha figyelembe vesszük, hogy a szabadidősport kérdése többségében az önkormányzati rendszer feladatköréhez tartozik.

Az önkormányzatok költségvetésében jóval nagyobb szerephez jut a lakossági sportolás ügye. A *3. táblázatban* nevesítve láthatjuk az önkormányzat ráfordításait a sport területén. Ugyan a szabadidősport közvetlen tételként nem szerepel, a kiadások többsége közvetett módon hatással van a lakossági sportolásra.

A sportszféra finanszírozásában a központi költségvetés és az államháztartás nagyjából fele-fele arányban vesz részt (*4. táblázat*). Ennek ismeretében és a fentiek alapján elmondhatjuk, hogy a szabadidősport vonatkozásában az önkormányzatok szerepe a nagyobb. Ez indokolt is, hiszen a társadalom egészségének fejlesztése lokális szinten valósulhat meg a leghatékonyabban, a helyi igényekhez igazodva.

A szabadidősport szervezése egyértelműen megkívánja a decentralizáció jelenlétét, így válhat hatékonyabbá a helyi szükségletek kielégítése, a lokális problémák kezelése. Az optimális önkormányzati méret nagyság a szabadidősport tekintetében feltehetően jóval nagyobb, mint a jelenlegi szétaprózódott intézményrendszer Magyarországon. A kis lélekszámú települések aligha tudják hatékonyan biztosítani a rendszeres testmozgás feltételeit, több önkormányzat azonban együttes erővel könnyebben valósíthatna meg olyan beruházásokat, melyek a lakosság egészséges életmódját segíthetik.

Míg az állam elsődleges feladata a forrásallokáció az egészségtudatosság kialakításának érdekében, az önkormányzatok szerepe a szemléletformálás megvalósításában (szabadidősport rendezvények, egészségnapok stb.), a megfelelő intézményellátottság kialakításában, a kötelező iskolai testnevelés és a tanórákon kívüli sportolás biztosításában, valamint a lakossággal történő közvetlen együttműködésben teljesebben ki. Hatalmas potenciált képvisel egy újonnan létesülő uszoda, sportpálya vagy akár egy kisebb játszótér is egy közösség életében. A hatás könnyedén fokozható a lakosság felé történő megfelelő kommunikációval, a szabadidősport rendezvények közösségformáló hatásával vagy az egészséges életmód népszerűsítésével.

3.2 Oktatási rendszer

Az oktatási rendszer milyensége, a felnövekvő generáció értékrendje alapjaiban meghatározza egy társadalom jelenét és jövőjét. Ha a magyar lakosság egészségi állapotán eredményesen kívánunk

javítani, olyan eszközt kell találnunk, mely hosszú távon nyújt hatékony megoldást. Véleményem szerint a probléma forrását kell megtalálnunk, a megelőzésre fókuszálva. A fenti érveknek megfelelően társadalmi szintű, komplex szemléletváltás szükséges. Az oktatási rendszer olyan sarkalatos pont, amin keresztül eredményesen kommunikálható és érvényesíthető bármilyen nézet, eszmerendszer. Az említett sajátosságok következtében az oktatási rendszer, különösen a közoktatás lehet az egyik legfontosabb eszköz a mozgásszeretet, így az egészségtudatosság kialakításában.

Az egyik legfontosabb érv a sport oktatása mellett, hogy a testnevelés az egyetlen olyan tantárgy, amelynek közvetlen célja az egészséges életmódra történő felkészítés. Emellett a sport által olyan értékek közvetíthetünk a fiatalok felé, mint a tisztesség, az önfegyelem, a szolidaritás, a tolerancia, az empátia, a fair play szelleme, a csapatszellem, a küzdeni tudás és az akaraterő. A sport megfelelő eszköz lehet a rasszizmus, a kábítószer vagy a dohányzás elleni küzdelemben, lehetőséget biztosít az egészséges nemzeti öntudat kibontakoztatására, szociális funkciója révén hozzájárul a társadalmi kohézió és természetesen a szellemi és fizikai jóllét kialakításához is.

Különösen elszomorító, hogy nem csak a felnőtt lakosság körében alacsony a rendszeresen sportolók aránya Magyarországon, hanem a gyermekek között is. Ezt a tényt támasztják alá a Szociális és Munkaügyi Minisztérium megrendelésére, 4 évente elkészített, nagymintás adatfelvétel eredményei is [Ifjúság2004 és Ifjúság2008 kutatások, Szociális és Munkaügyi Minisztérium] (6. ábra). A tanulmány kimutatta, hogy a fiatalok hamarabb hagynak fel a testedzéssel, már a középfokú tanulmányaik során kezdik elhagyni a rendszeres testmozgást! Ez a tény is megerősíti, milyen kulcsfontosságú szerep hárul a közoktatásra az egészségtudatosság kialakításában és fenntartásában.

A nemzetközi tantervek körében végzett vizsgálódásom alapján megállapítottam, hogy a testnevelés 6 éves kortól 16 éves korig szinte minden európai országban kötelező tantárgy, a heti óraszám általában 2 vagy 3, kettőnél kevesebb azonban egyetlen tantervben sem találkozhatunk (5. táblázat, 6. táblázat).

A nemzetközi összehasonlítás fényében kijelenthetem, hogy nem a kötelező testnevelés órák mennyiségét tekintve vagyunk jelentősen elmaradva Európa egészségesebb nemzeteihez képest! A különbség a szemléletben, a minőségben, a tanórán kívül végzett szabadidősport tevékenységben rejlik! A jelenlegi tervezet a „mindennapos testnevelés” megvalósításáról pozitív jelnek tekinthető, azonban megvalósíthatósága sok kérdést vet fel – tekintettel a rendelkezésre álló feltételrendszerre (infrastrukturális, finanszírozási és emberi erőforrás).

3.3 Adótörvények és egyéb egészséget érintő elvonások

Modern világunkban minden kiadás első sorban, mint költség jelentkezik. A TB járulék, a gyógyszerkiadások, az uszodabelépő, a sportruházat, az egészséges élelmiszerek mind költségként jelentkeznek, akár az egyén, akár az állam kiadásait tekintjük. Azonban jelentős különbséget fedezhetünk fel. Míg az egészségbiztosítási rendszer majdnem egészében utólagos tüneti kezelést finanszíroz, addig egy szabadidősport rendezvény ráfordításai vagy egy edzőtermi bérlet preventív szemléletet képviselnek, a jövő egészségébe való befektetésként is értelmezhetjük utóbbiakat. Az

állam a különböző támogatások és adók nagyságának szabályozásával állást foglal a téren, hogy milyen mértékben részesíti előnyben a mozgásban gazdag életmódot, mint a megelőzés eszközét. A következőkben a magyar egészségbiztosítási rendszer, valamint két aktuális adótörvény mikro- és makroökonómiai hatásait fogom vizsgálni.

3.3.1 Egészségbiztosítási rendszer

A magyar egészségügyi rendszerre lényegében a közfinanszírozás jellemző. A Társadalom Biztosítási Alapok részeként az Egészségbiztosítási Alap állandósult hiánya jelentős terhet ró a központi költségvetésre (7. ábra, 7. táblázat). A hiány volumene mellett az egyik legnagyobb problémát az egészségügyi kiadások szerkezete jelenti. A gyógyszerkiadások aránya a teljes egészségügyi kiadásokon belül 36,8% hazánkban, mellyel toronymagasan elsők vagyunk az OECD tagállamok között, messze felülmúlva a 19,7%-os átlagot 2009-ben (8. ábra)! Az 1 főre jutó orvoslátogatások száma évente 12 a magyar lakosság körében, ami szintén jóval felülmúlja a 6,7-es OECD átlagot (9. ábra)!

Ha figyelmesen megvizsgáljuk a 8. és 9. ábrát, láthatjuk, hogy azok az országok, melyek magas arányú sportoló lakossággal rendelkeznek (Svédország, Dánia, Írország, Hollandia), rendre a sor végén helyezkednek el mindkét vizsgált szempont esetében!

A következőkben a magyar egészségbiztosítási rendszer paradigmaticáját vizsgálom meg, és fogalmazok meg következtetéseket. A jelenlegi egészségügyi finanszírozás egyáltalán nem ösztönöz a megelőzésre, az egészséges életmód kialakítására. Előregedő társadalmunk ellátása szintén egyre nagyobb terhet ró a rendszerre. Az egyén a kockázatközösségre jellemző „egységárat” fizeti, nincs differenciálva a járulék mértéke, az orvosi ellátási költségeket teljes egészében az állam, vagyis az Egészségbiztosítási Alap fedezi.

Véleményem szerint az egészségesebb életmódra való ösztönzésnek hatékony eszköze lehet az egészségügyi kiadások magánfinanszírozás irányába való eltolása. A költségek egy részének lakosságra való átruházásával, a közösségi finanszírozás tehermentesítésével egészségtudatosabb életmódra sarkallhatóak az emberek. Ezt a preventív szemléletet első sorban a költségmegosztáson alapuló finanszírozási mechanizmusok képviselik, valamint a különböző egészségügyi megtakarítási számlák. Ugyanis e két magánfinanszírozási módnál az egyén tudatában van annak, hogy egészségtelen életvitelével részben vagy egészében, de saját pénztárcáját terheli. A költségmegosztásra épülő rendszerek (cost-sharing) esetében a közfinanszírozott szolgáltatást igénybevevő törvényesen fizet valamekkora díjat, mely lehet fix vagy százalékos összeg, illetve történhet egy bizonyos költségszintig. Az egészségügyi megtakarítási számlák esetén (Medical Saving Accounts) a megtakarítások a bankszámlához hasonlóan egyéni megtakarítási számlára kerülnek. Ezt az állam különböző támogatásokkal, engedményekkel ösztönözheti.

A magánbiztosítási rendszerek kísérő jelenségeként fellép az ún. moral hazard jelensége. Vagyis a biztosítással rendelkezők viselkedésében számos kockázati elem jelentkezhethet, például kevésbé figyelnek egészségükre, mivel a kockázat-közösségre jellemző átlagos kockázat árát fizetik

meg, ám gyógyításuk költségét száz százalékban a biztosító fedezi. Továbbá előfordulhat, hogy a biztosított magatartása a káresemény bekövetkezte után változik meg. Többet vesz igénybe a szolgáltatásokból, mint amennyit a biztosítás megléte nélkül használna.

Tehát első sorban a magánfinanszírozási rendszerek két formája, a költségmegosztáson alapuló és az egészségügyi megtakarítási számlák, illetve az ezekre épülő különböző megoldási változatok segíthetik elő az egészségtudatosítást a finanszírozási rendszereken keresztül. Mindezek állami rendszerben is megvalósíthatók, jó példa erre Szingapúr!

3.3.2 Társasági adó törvénymódosítás

Magyarország évek óta súlyos problémákkal küzd mind a szabadidősport, mind a versenysport területén. A közelmúltban elfogadott, 2011. július elsején hatályba lépett sporttámogatással összefüggő törvénymódosítások vitathatatlanul a legnagyobb változást és lehetőséget hozhatják a magyar sport életében a rendszerváltás óta. Társasági adókedvezményt kaphatnak az öt látványsport – labdarúgás, kézilabda, kosárlabda, vízilabda, jégkorong – valamelyikét támogató vállalkozások, továbbá sportolók is választhatják az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás (ekho) szerinti adózást. Így a jövőben az állam nem közvetlenül, hanem a nyereséges vállalatok adójának „átengedésével” finanszírozza az említett öt csapatsportágat. Indokként a szürkegazdaság kifehéritését, a sport társadalmi bázisának kiszélesítését, mint közvetett hatást, valamint az egyéni sportágakra fordítható felszabaduló költségvetési tételeket nevezi meg az állam. A szabályozás ugyan közvetlenül a versenysportot érinti, azonban közvetett hatásai szerteágazóan befolyásolhatják a szabadidősport és a társadalom helyzetét. A törvénymódosítás közvetett hatásai összefüggésben vannak a társadalom egészségi állapotának alakulásával, így dolgozatom témájával is. Ezért – terjedelmi korlátok miatt a Függelékben – vizsgálom meg a Tao. törvény lehetséges hatásait.

3.3.3 Népegészségügyi termékadj

A „hamburgeradó” néven ismertté vált népegészségügyi termékadj 2011. szeptember elsejével lépett hatályba. Az adót, a terméket belföldön elsőként értékesítőnek kell megfizetnie, tehát a hazai gyártók nagymértékben érintettek. A jogszabály meghatározott termékek esetében a bizonyos mennyiségek feletti, hozzáadott cukor-, só- és koffeintartalmat bünteti, vagyis az édességek, jégkrémek, sós snackek, üdítőitalok, energiatitalok és a különböző étkezési porok árát érinti. Az intézkedés mögött húzódó elv, - aki tudatosan rombolja egészségét, nagyobb mértékben járuljon hozzá egészségügyi ellátásának költségeihez-, megkérdőjelezhetetlen. Kérdés azonban, milyen piaci és költségvetési hatásokat fog eredményezni, valamint eléri-e tényleges célját a szabályozás? A következőkben a társadalom egészségi állapotát prioritásként kezelve keresem a választ, valóban hozzájárulhat-e egy egészségtudatosabb társadalom kialakításához az új termékadó, és ha igen, milyen áron?

A kormányzati szándék érthető, a magyar lakosság egészségi állapotát tekintve indokolt külső, gazdasági ösztönző bevezetése. Egy nem alapélelmiszerek csoportjához tartozó termék esetén

normál árhatás érvényesül, árának növekedése szükségszerűen a fogyasztott mennyiség csökkenéséhez vezet. Ez egyértelműen az egészségpolitikai célok irányában hat. A folyamatot erősíti az a tény is, hogy az elmúlt években erőteljes csökkenést mutat a magyar lakosság élelmiszerfogyasztása a gazdasági válságnak köszönhetően. A háztartások teljes fogyasztásának egyébként is csak kb. 1%-a esik édességekre és kb. 2%-a alkoholmentes üdítőkre. Kérdés azonban, mekkora bevételt vár a kormány a termékdíjból és mire fordítja az összeget. A költségvetés foltozása a cél, vagy az egészséges élelmiszerek árának csökkentése, a szabadidősport fejlesztése, kerékpárutak építése stb.?

A társadalmi megítélés és elfogadás szempontjából nagyon fontos egy adó esetében, hogy az emberek mihez kötik azt. Könnyebben elfogadnak egy adót, ha tudják, miért fizetik, és a befolyt összeget valóban a kijelölt célra, jelen esetben az egészséges életmód népszerűsítésére, a megelőzésre fordítja az állam.

A Trend Budapest Piackutató cég által végzett reprezentatív kutatás szerint a magyar lakosság 70%-a elutasítja az élelmiszereket sújtó különadót. Ráadásul a lakosság nem a sós, cukros vagy előre csomagolt ételeket okolja az elhízásért, hanem az egészségtelen életmódot és a bőséges házi kosztot – állapította meg a felmérés. Egy másik kutatás, a Szinapszis Kft. országos lefedettségű felmérése szerint a válaszadók 40%-a szerint biztosan nem, további 40% szerint valószínűleg nem éri el célját az intézkedés. Emellett kevesen gondolják, hogy relevánsan nőne az egészségtudatos életvitelt folytatók száma, vagy a népegészségügyi célokra fordítható bevételek. A két kutatás eredményei különösen nagy jelentőséggel bírnak, főként, ha figyelembe vesszük, milyen nagy befolyásoló erővel bírnak a várakozások.

A termékdíj által érintettek közül a társadalom mellett az élelmiszeripar helyzetére gyakorol erős hatást a szabályozás. Ugyanis az adó a hazai termelést sújtja, annak versenyképességét csökkentheti. A hazai élelmiszeripart különösen negatívan érinti az új adó. Az Élelmiszerfeldolgozók Országos Szövetsége (ÉFOSZ) a piaci verseny torzulásával érvel. Konkrét piaci hatásként megemlíthetjük például a Chio Magyarország milliárdos nagyságrendű, tervezett győri beruházásának elmaradását, mely újabb munkahelyeket jelentett volna. A jelenlegi kormányprogram egyébként stratégiai célként jelöli meg az adócsökkentést, a fogyasztásbővítést, a termelő ágazatok támogatását és a munkahelyteremtést.

A magyar élelmiszerárak szintje jelenleg is magasabb a régió országainak árszintjénél. Az élelmiszereket sújtó 25%-os ÁFA az EU-ban alkalmazható maximális érték, míg számos országban 0 vagy 5 százalékos adókulcsot alkalmaznak az élelmiszerek esetében.

A költségvetést érintően a bevételek növekedhetnek, azonban a vártnál jóval alacsonyabb mértékben. Az értékesített mennyiség csökkenése következtében az ÁFA bevételek is csökkenni fognak. Továbbá a kisadókra jellemző nagy ellenőrzési- és adminisztrációs költségek is csökkentik az államkassza bevételeit. Növekedhet az adómegkerülés a vállalatok körében, a határ mellett élő

lakosság pedig várhatóan külföldön vásárol majd. Másik hatás lehet a különböző helyettesítő termékek kínálatának növekedése, melyek megfelelnek a követelményeknek.

Az új termékadó mögött rejlő egészségügyi érvek vitathatatlanok, azonban erőteljesen megkérdőjelezhető, valóban hatékony megoldást nyújt-e a rendszer az egészséges életmód kialakítására, több hasznot jelent-e, mint hátrányt.

3.4 Egyéb eszközök

A lakosság gondolkodásának formálásán keresztül minimális ráfordításokkal érhető el számottevő javulás az emberek életminőségének, közérzetének, egészségének javulásában. Ez a megközelítés „egyszeri” ráfordításként értelmezhető, minimális „fenntartási” költségekkel. Optimális esetben egyszer keletkezik kiadás az egészségtudatos szemlélet kialakításakor, a „fenntartás” költségei pedig jóval kisebbre becsülhetőek így, ha az okokat szüntetjük meg, mintha csak folytonos tüneti kezelést végzünk. Fajlagosan sokkal kisebb költséget jelent a nevelésen, illetve a lakosság gondolkodásának formálásán keresztül hatást gyakorolni, mint az egészségtelen életvitel következtében kialakuló betegségek indukálta kiadásokra fedezetet biztosítani. Ha közelebbről megvizsgáljuk a problémát, láthatjuk, hogy több szempontból is megtakarítást jelent ez a preventív szemléletmód: egyrészt csökkennek az egészségügyi ellátás költségei, a gyógyszerár támogatási és társadalombiztosítási táppénz kiadások, másrészt nem csak elmarad az nemzetgazdasági termelés csökkenése a kiesett munkanapok következtében, hanem egy egészséges társadalom potenciálisan magasabb produktivitást is jelent.

Az előző fejezetben kiemeltem, milyen kulcsfontosságú szereppel rendelkezik a közoktatás az egészségtudatosságra nevelésben. Ezt a megállapításomat szeretném kiegészíteni azzal, hogy a szülői szerepvállalás, a felnőtt lakosság példája egy másik alappillérét képezheti a szükséges szemléletváltásnak. Ugyanis az iskolai testnevelés értékét és hatását eredendően befolyásolhatja a szülő által képviselt álláspont, gyermeke felé közvetített értékrend.

Éppen ezért hiányolom az állami költségvetésből azon tételket, melyek a lakosság hozzáállására, egészségtudatosságának kialakítására irányulnának. Gondolok itt a különböző életmód programokra, szabadidősport rendezvények népszerűsítésére vagy az egészségnapokra. Számos külföldi példa bizonyította milyen jelentős eredményeket lehet elérni az emberek gondolkodására való hatásgyakorlással.

4. Konklúzió

Magyarországon évtizedek óta hátrányos helyzetben van az egészséges életmódhoz szükséges lakossági sportolás ügye. A társadalom szomatikus állapota igen elszomorító, nemzetközi összehasonlításban különösképpen. Elkötelezettnek érzem magam az egészség és a szabadidősport iránt, ezért kerestem dolgozatomban a magyar lakosság egészségi állapotának és a szabadidősport mostoha helyzetének okait és lehetséges megoldási eszközeit. Továbbá megvizsgáltam a jelenleg aktuális, egészséget érintő adóváltoztatások lehetséges jövőbeni hatásait. Következtetéseim az alábbiakban foglalom össze:

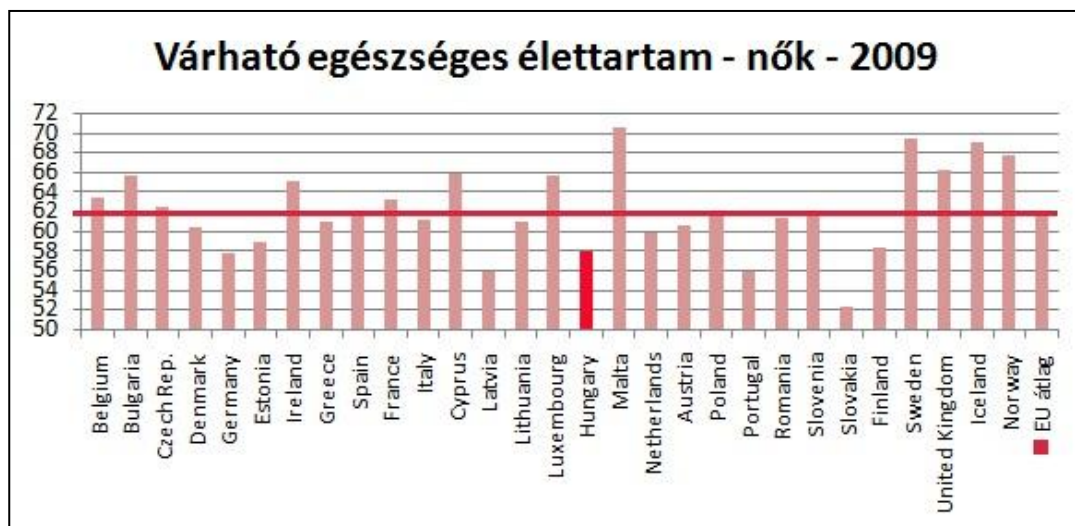
- Véleményem szerint a fennálló problémákra hosszútávon eredményes megoldást csakis a társadalom egészének komplex szemléletváltása nyújthat. Az egészségtudatosság kialakításához négy kulcsfontosságú szereplő nélkülözhetetlen: az egyén, az állam, az önkormányzatok és az oktatás.
- Az egészségmegőrzés első sorban az egyén feladata, de ennek tudati kialakítása és az ezzel kapcsolatos forrásallokáció állami feladat kell, hogy legyen. Az állam feladata megfelelő gazdasági ösztönző-rendszerrel bevonni a háztartások és a vállalati szféra forrásait is. Érdeklteté kell tenni a munkáltatókat alkalmazottaik sportolásában, az egészségbiztosítási rendszernek pedig pénzügyi ösztönzőként kell funkcionálnia az egészséges életmódra nevelésben. Az egészségtudatosság kialakítása mellett az állam feladata nem a sportszféra teljes működtetése, hanem a piaci kudarcokból adódó elégtelen mennyiségű és minőségű sportszolgáltatások kiküszöbölése, vagyis megfizethető, megfelelő színvonal és hozzáférhetőség biztosítása a lakosság számára.
- A forrásallokáció volumenét tekintve elsődleges cél lehet a 70% - 30%-os finanszírozási arány megfordítása a szabadidősport javára.
- Az önkormányzatok legfontosabb szerepe a szemléletformálás megvalósítása lokális szinten, a közvetlen kapcsolattartás és kommunikáció a lakossággal (szabadidősport rendezvények, egészséges életmód programok), valamint a szükséges létesítmények biztosítása.
- Az oktatási rendszer azért kell, hogy alappillérté képezze a folyamatnak, mert kiemelkedő fontosságú, hogy a rendszeres fizikai aktivitás iránti igény, a mozgás szeretetének megteremtése már gyermekkorban megtörténjen. Az iskola lehet az a közeg, amely megfelelő értékrendet képvisel, emellett természetesen a szülői példamutatás is elengedhetetlen! Nemzetközi viszonylatban nem a kötelező testnevelési órák számában, annál inkább a tanórán kívüli lehetőségek és a minőség területén vagyunk elmaradva.
- A jelenlegi társasági adó törvénymódosításáról elmondható, hogy az így felszabaduló források elviekben nagyobb teret engedhetnek a szabadidősport finanszírozásának, azonban ennek gyakorlati megvalósulása és mértéke kérdéses.
- A népegészségügyi termékdíj mögött húzódó elv - aki tudatosan rombolja egészségét, járuljon hozzá nagyobb mértékben ellátásának költségeihez - nemes, azonban kérdés, hogy valóban hozzájárulhat-e egy egészségesebb társadalom létrejöttéhez az adó, és ha igen, milyen áron?

Összességében azt gondolom, az egyén egészséggel szembeni attitűdje a kulcs, a tudatos életvitel, az egészségtudatosság lehet a megoldás, melynek kialakítása prioritást kell, hogy élvezzen az állami feladatok között az egészség vonatkozásában. Ennek a preventív szemléletnek egy egységes politika részét kell képeznie, ami ugyanúgy meg kell, hogy jelenjen az egészségügy és a sport, mint a közlekedés- vagy az oktatáspolitikai területén.

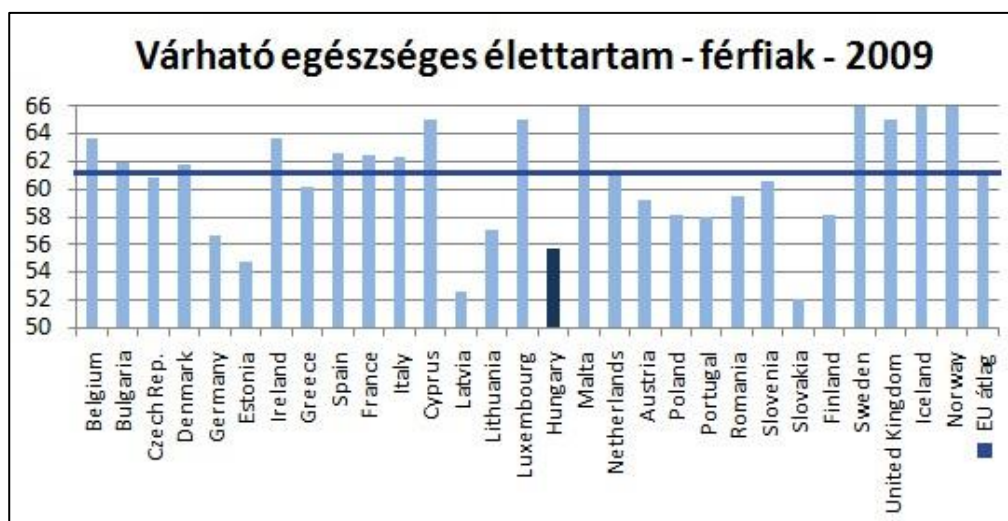
Mellékletek

1. táblázat: A túlsúlyos és a kórosan elhízott lakosság aránya Magyarországon

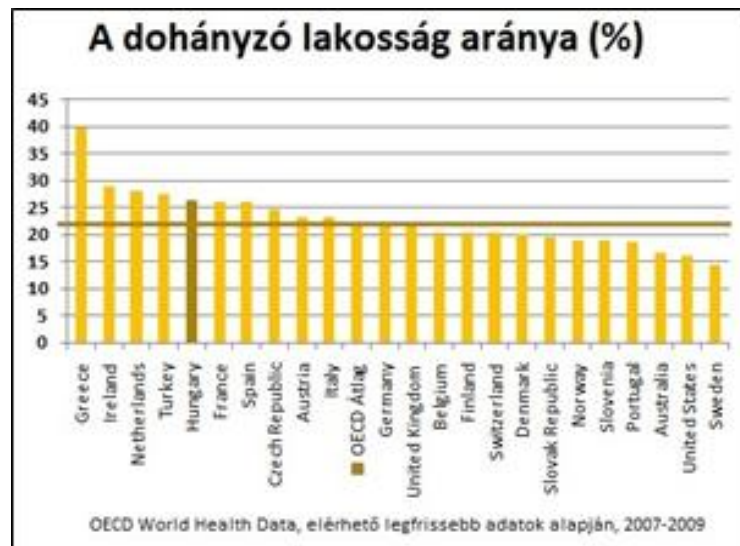
Magyarország adatai, OECD felmérés, 2010	Nők (%)			Férfiak (%)			Teljes lakosság (%)		
	Túlsúly	Elhízott	Σ	Túlsúly	Elhízott	Σ	Túlsúly	Elhízott	Σ
	29,8	18,0	48,7	38,7	19,6	58,3	34,0	18,8	52,8

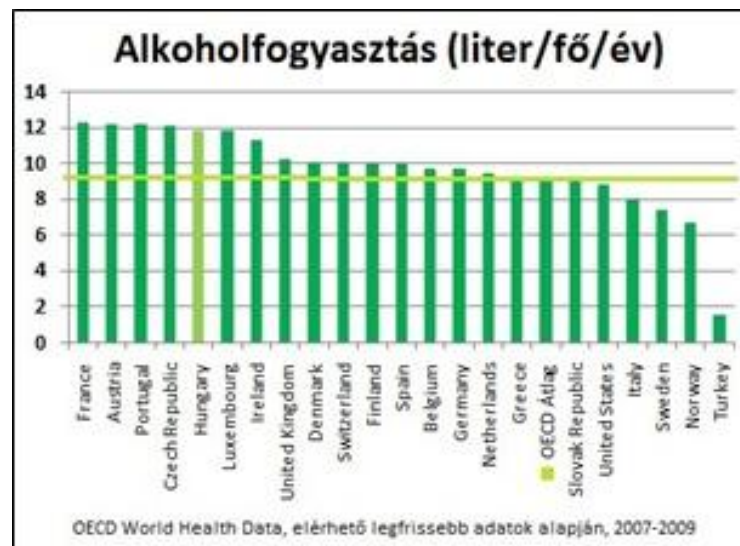
1. ábra: Várható egészséges élettartam nőknél, Eurostat Database alapján

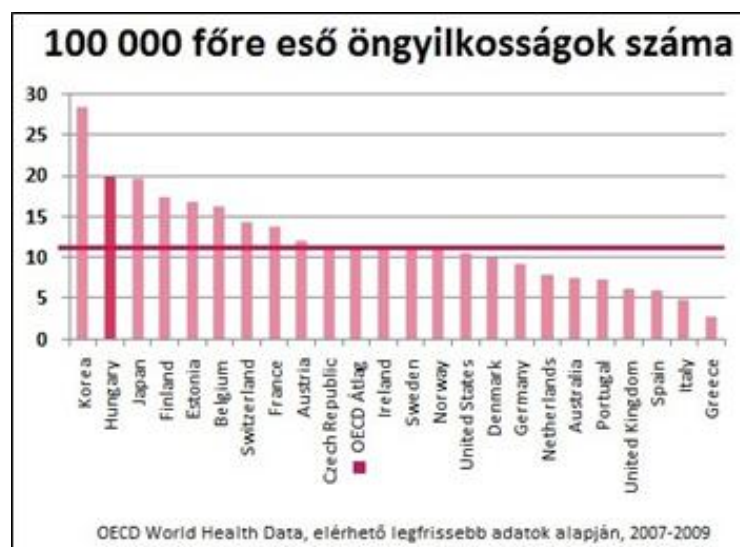
2. ábra: Várható egészséges élettartam férfiaknál, Eurostat Database alapján

3. ábra: A dohányzó lakosság aránya, saját készítés

4. ábra: Alkoholfogyasztás

5. ábra: 100 000 főre eső öngyilkosságok száma

2. táblázat: A központi költségvetés sportkiadásai

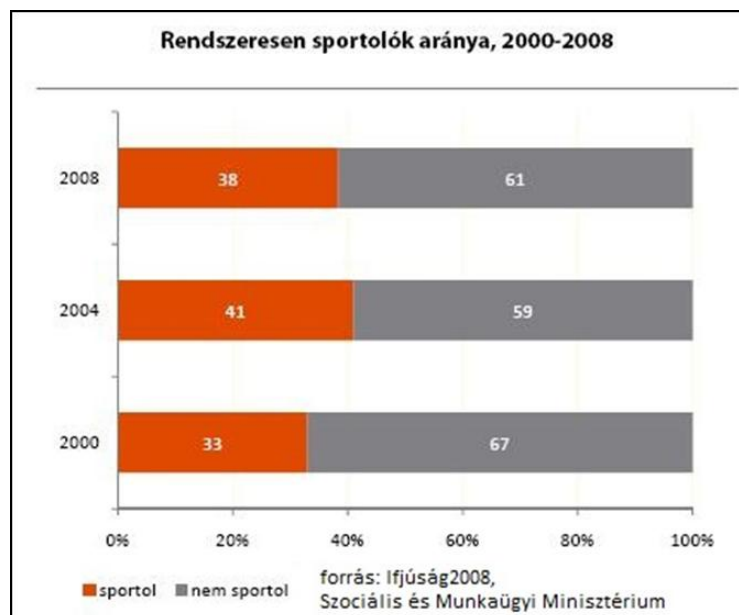
A központi költségvetés sportkiadásai [millió Ft]					
Sport kiadások	2004	2005	2006	2007	2008
Összesen-sport	14537,20	21240,60	25900,30	22010,70	19697,80
Sportfejlesztési kezelésű	12992,70	12210,70	15621,10	14552,50	14108,40
Szabadidősport támogatása	536,30	735,30	1368,40	1013,70	547,30
- Szabadidősport támogatása	486,30	735,30	1115,60	771,30	320,90
- Nemzeti Szabadidősport Szövetség támogatása	50,00	0,00	12,80	14,50	0,00
- Egészségjavítást célzó sporttevékenység (Szja 1% fel-ből)	0,00	0,00	240,00	227,90	226,40
A szabadidősport %-os részesedése a központi költségvetés sportkiadásából	3,69%	3,46%	5,28%	4,61%	2,78%

3. táblázat: Az önkormányzatok sportkiadásai

Önkormányzatok sportkiadásai [millió Ft]				
	2004	2005	2006	2007
9424014 sportintézmények, sportlétesítmények működtetése	4449,855	10472,595	13207,616	10660,389
924025 verseny-és élsport	2186,958	2332,759	2177,073	2680,672
924036 diáksport	935,069	895,888	675,017	619,05
924047 sportcélok és feladatok	4539,713	3896,626	3929,639	3739,2
926029 Máshová nem sorolt sporttevékenység	3402,293	3663,166	4217,977	4000,064
Összesen	15513,888	21261,034	24207,322	21699,375

4. táblázat: Az államháztartás összes sportkiadása

Összes sportkiadás [millió Ft]				
	2004	2005	2006	2007
Központi költségvetés kiadásai	14537,2	21240,6	25900,3	22010,7
Önkormányzat kiadásai	15513,89	21261,03	24207,32	21699,38
Összesen	30051,09	42501,63	50107,62	43710,08

6. ábra: A rendszeresen sportolók aránya a magyar fiatalok körében

5. táblázat: Kötelező éves testnevelés óraszámok a NAT-ban – általános iskola

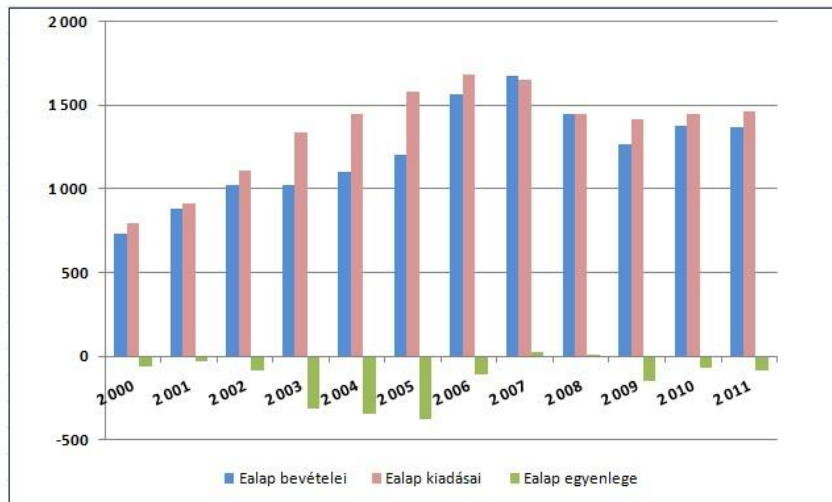
Kötelező éves testnevelés óraszámok a NAT-ban iskolatípusonként			
Általános iskola			
1. osztály	2. osztály	3. osztály	4. osztály
92	92	92	92
5. osztály	6. osztály	7. osztály	8. osztály
93	92	74	74

6. táblázat: Kötelező éves testnevelés óraszámok a NAT-ban - középiskola

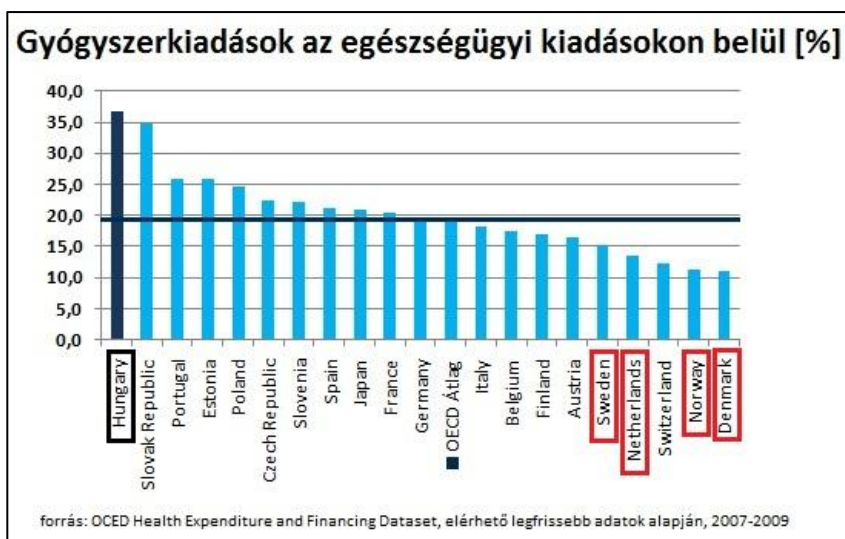
Kötelező éves testnevelés óraszámok a NAT-ban iskolatípusonként			
Gimnázium			
9. osztály	10. osztály	11. osztály	12. osztály
74	74	74	64
Szakközépiskola, Szakiskola			
74	74	74	64

7. táblázat: Az Egészségbiztosítási Alap egyenlege

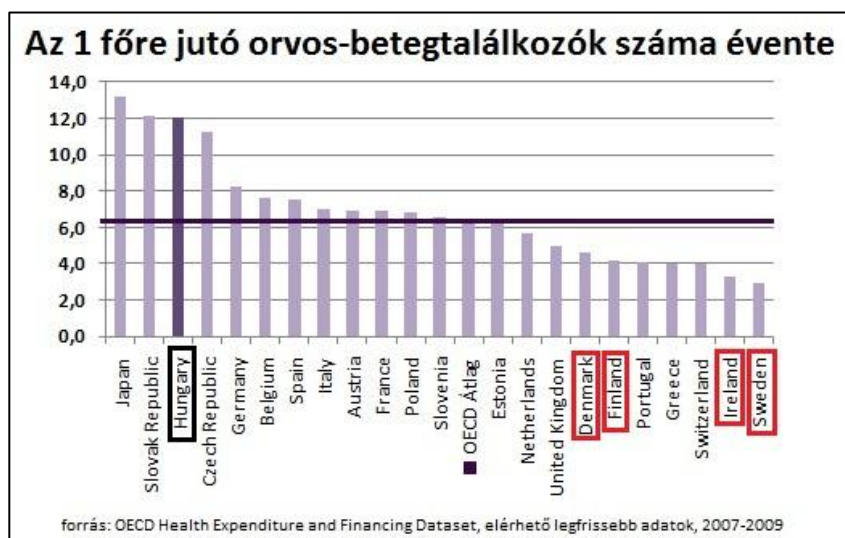
[m Ft]	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EGÉSZSÉGBIZTOSÍTÁSI ALAP BEVÉTELE	734 107,9	884 687,1	1 024 575,2	1 025 437,1	1 100 140,2	1 204 597,2	1 567 364,1	1 676 024,3	1 445 184,4	1 269 366,2	1 376 095,0	1 370 936,7
EGÉSZSÉGBIZTOSÍTÁSI ALAP KIADÁSA	797 922,7	915 234,4	1 111 481,0	1 335 395,8	1 443 792,5	1 579 869,8	1 678 658,1	1 648 616,7	1 445 111,0	1 418 831,9	1 445 503,3	1 459 613,9
EGÉSZSÉGBIZTOSÍTÁSI ALAP EGYENLEGE	-63 814,8	-30 547,3	-86 905,8	-309 958,7	-343 652,3	-375 272,6	-111 293,9	27 407,6	73,4	-149 465,7	-69 408,3	-88 677,2

7. ábra: Az Egészségbiztosítási Alap egyenlege [milliárd Ft]

8. ábra: Gyógyszerkiadások

9. ábra: Orvos-beteg találkozóinak száma

Irodalomjegyzék

- [1] 107/2011. (VI.30.) számú kormányrendelet
- [2] 2011. évi CIII. törvény a népegészségügyi termékadóról
- [3] 2011. évi CLVI. törvény egyes adótörvények és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról, I. Fejezet, 2. A társasági adóról és az osztalékadóról
- [4] 2011. évi CLXXVIII. törvény - A látvány-csapatsport támogatásával kapcsolatos egyes törvények módosításáról
- [5] 2011. évi LXXXII. törvény a sport támogatásával összefüggő egyes törvények módosításáról
- [6] 268/2011. (XII. 16.) számú kormányrendelet - A látvány-csapatsport támogatását biztosító támogatási igazolás kiállításáról, felhasználásáról, a támogatás elszámolásának és ellenőrzésének, valamint visszafizetésének szabályairól szóló 107/2011. (VI. 30.) kormányrendelet módosításáról
- [7] A magyar sport fejlesztési terve, 2004
- [8] A. Kleissner, B. Moser, J. Schindler: Die makroökonomischen Effekte des Sports in Europa, Studie im Auftrag des Bundeskanzleramts, Sektion Sport, Wien, 2006
- [9] Az Európai Bizottság SA.31722 (2011/N) számú döntése „A magyar sportágazat támogatása adókedvezményt tartalmazó támogatási program révén” című ügyben
- [10] Bruckner Gábor - Pető Péter: Látványos ráfizetés? A vártnál sokkal több pénzt igényeltek, Népszabadság, 2011.09.29.
- [11] Dénes Ferenc – Keserű Csaba: A magyar sportfinanszírozás helyzete, 2007
- [12] Európai Bizottság – Európai Sport Charta és a Sport Etikai Kódexe, 2001
- [13] European Commission – White Paper on sport, 2007
- [14] European Commission: Eurobarometer – Mental Health, 2010
- [15] European Commission: Eurobarometer – Sport and physical activity, 2009
- [16] Eurostat Database, 2011.09.30.
- [17] Gyógyszerészeti és Egészségügyi Minőség- és Szervezetfejlesztési Intézet – statisztikai adatbázisa
- [18] Hamar Pál - A testnevelés tartalmi korszerűsítésének nemzetközi trendjei a közoktatásban, 2009
- [19] Horánszky Nándor – Tantervek külföldön: Részletek Anglia, Dánia, Németország, Norvégia és Új-Zéland nemzeti tanterveiből, törvényeiből; Országos Közoktatási Intézet, 1993
- [20] http://hu.wikipedia.org/wiki/Népeségfogyás_Magyarországon, 2011.09.30.
- [21] http://hvg.hu/gazdasag/20110602_efosz_nem_ert_egyet_termekdij, 2011.06.02.

- [22] <http://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagpolitika/efosz-elhibazott-a-hamburgerado-350389>, 2011.06.02.
- [23] KSH - A háztartások fogyasztásának színvonala és szerkezete, 2010
- [24] Mobilitás Ifjúságkutatói iroda – Ifjúság2004 Projekt
- [25] Mobilitás Ifjúságkutatói Iroda – Ifjúság2008 Projekt
- [26] OECD – Health Care Utilisation Dataset, 2009
- [27] OECD - Health Expenditure and Financing Dataset, 2009
- [28] OECD - World Health Data, 2010
- [29] Országos Kereskedelmi Szövetség, Csipsz-adó: keserű lekvár c. tanulmány, 2011
- [30] Pető Péter: Szabad a látványsportok támogatása, Népszabadság, 2011.11.11.
- [31] Schmitt Pál, dr. - „A lisszaboni szerződés hatása a magyar sportra és az abból következő hazai feladatok”, 2010
- [32] Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia, 2007
- [33] Stiglitz, Joseph E. - A kormányzati szektor gazdaságtana, 2000
- [34] Szabó Ágnes - A szabadidősport alapfogalmai és kutatott területei, 2009
- [35] Szabó László Tamás – Vissza az alapokhoz: Körkép az európai alapképzésről, Oktatókutató Intézet, 1991
- [36] Új sportfinanszírozási rendszer Magyarországon - Czene Attila sportért felelős államtitkár előadása, „Olimpia – Verseny – Sport - Jog” – a sport versenyjogi és egyéb jogi aspektusai szakmai konferencia, 2011.09.30.
- [37] Veress József – A gazdaságpolitika nagy elosztórendszerei, 2009
- [38] WHO - Health and development through physical activity and sport, 2003
- [39] WHO - World Health Statistics, 2010

Függelék

A Társasági adó törvénymódosítás lehetséges hatásai

A 2011. évi LXXXII. törvény és a 107/2011. (VI.30.) számú kormányrendelet alapján a támogatást igénybe vehetik amatőr sportszervezetek, például diáksport egyesületek, hivatásos sportszervezetek, az érintett öt szakszövetség, utánpótlás-fejlesztést végző közhasznú alapítványok, valamint a Magyar Olimpiai Bizottság is. Támogatható tevékenységek különböző intenzitással a személyi jellegű ráfordítások (bizonyos megszorításokkal), a szakemberképzés, a tárgyi eszköz beruházások, az utánpótlás-neveléssel kapcsolatos és a versenyeztetéssel összefüggő feladatok. A támogatás folyamata a gyakorlatban kissé bonyolult, több lépcsős rendszer. Első lépésként a támogatást igénylő sportszervezet pályázatot (sportfejlesztési programot) nyújthat be a sportági szakszövetséghez (szakszövetség illetve a MOB esetén a jóváhagyó szerv a Nemzeti Sport Intézet). Az adott sportág fejlesztési tervének megfelelő pályázatok jóváhagyása után a sikeres pályázattal rendelkező szervezet felveheti a kapcsolatot a potenciális támogató vállalattal. Ezután következhet az ún. támogatási igazolás birtokában a tényleges támogatás folyósítása. A támogatás megfelelő felhasználását szigorúan ellenőrzik, a szabálytalan felhasználásnak vagy nem megfelelő elszámolásnak szigorú következményei vannak: a hibát elkövető sportszervezetnek nemcsak a részére megítélt támogatási összeget, hanem büntetésként ennek a pénznek további ötven százalékát is vissza kell fizetnie.

A következőkben négy szemszögből vizsgálom meg a szabályozás hatásait. Elsőként a vállalati szféra érdekeit tekintem át, ezután a sportszervezetek következnek, mint közvetlenül érintettek. Természetesen jelentős hatást gyakorol a rendszer az állami költségvetésre, mint finanszírozóra. Ami pedig kevésbé szembetűnő és sajnos sokan átsiklanak felette, a társadalom egészét érintő következmények. Jelen helyzetben is igaz a gyakorta hangoztatott közhely, miszerint „nincsen ingyen ebéd”. Ugyanis minden támogatást, amelyet az állam eszközöl, valahonnét finanszírozni kell.

1. A vállalati szférát érintő hatások

A Tao. törvénymódosítás kétféleképpen is preferálja a nyereségesen működő, támogató cégeket. Egyrészt a támogatás elismert költségként jelenik meg, vagyis levonható az adózás előtti eredményből. Másrészt a támogatással egyenlő mértékű adókedvezmény is érvényesíthető. Tehát nem csak az adóalapra, hanem a fizetendő adó nagyságára is csökkentő hatással van a jogszabály. Konkrét számítással igazolom a pozitív hatást. Két esetet vizsgálom meg: az első esetben a vállalat nem ad támogatást, a másodikban él a lehetőséggel. A számítást 10%-os és 19%-os adókulcs mellett is levezetem.

Elsőként vizsgáljuk meg azt az esetet, amikor a vállalat nem él a támogatás lehetőségével. Az alábbi táblázatban láthatjuk, hogy 500 millió Ft-os üzleti eredményt feltételezve, 95 millió Ft-os adófizetési kötelezettsége keletkezik a vállalatnak – 19%-os adókulcs mellett.

A vállalat nem ad támogatást	
Üzemi eredmény	500 000 000 Ft
Adózás előtti eredmény (adóalap)	500 000 000 Ft
Tényleges adófizetési kötelezettség (19%-os kulcs mellett)	95 000 000 Ft
Adózás utáni eredmény	405 000 000 Ft

Forrás: saját számítás

Amennyiben azonban igénybe veszi a támogatási lehetőséget maximális szinten (fizetendő társasági adó 70%-a), csökken adózás előtti eredménye, majd még egyszer érvényesítve a kedvezményt, levonva a támogatás összegét fizetendő adójából, következő évi adóelőlege csak 15,865 millió Ft.

A vállalat ad támogatást	
Üzemi eredmény	500 000 000 Ft
Sportszervezet támogatása (maximális mértéket feltételezve, 70%)	66 500 000 Ft
Adózás előtti eredmény	433 500 000 Ft
Társasági adó (19%-os kulcs mellett)	82 365 000 Ft
Igénybe vehető adókedvezmény	66 500 000 Ft
Tényleges adófizetési kötelezettség	15 865 000 Ft
Adózás utáni eredmény	417 635 000 Ft

Forrás: saját számítás

Egyértelműen látható, hogy a vállalkozások jelentős mértékű előnyhöz jutnak a kedvezmény által. A vállalat „összes költsége” ($66\,500 + 15\,865 = 82\,365 < 95\,000$) így 13,3%-kal csökkent ($82\,365 / 95\,000 = 0,867$). Az államnak pedig pontosan egy-hatodát fizeti adóként, mint támogatás nélkül tenné ($95\,000 / 15\,865 = 5,988$).

Természetesen abban az esetben is megéri a vállalkozás számára élni a lehetőséggel, amennyiben az alacsonyabb, 10%-os adókulcs vonatkozik rá (adóalapja nem haladja meg az 500 millió Ft-ot). Ekkor a vállalkozás költségei 7%-kal csökkennek (az alábbi példa alapján: $(11\,500 + 35\,000) / 50\,000 = 0,93$), az államnak pedig a támogatás nélkül fizetendő adóbevételének 23%-át fizeti, vagyis kb. egy-negyedét annak, mint támogatás nélkül tenné ($50\,000 / 11\,500 = 4,348$).

A vállalat nem ad támogatást	
Üzemi eredmény	500 000 Ft
Adózás előtti eredmény (adóalap)	500 000 Ft
Tényleges adófizetési kötelezettség (10%-os kulcs mellett)	50 000 Ft
Adózás utáni eredmény	450 000 Ft

Forrás: saját számítás

A vállalat ad támogatást	
Üzemi eredmény	500 000 Ft
Sportszervezet támogatása (maximális mértéket feltételezve, 70%)	35 000 Ft
Adózás előtti eredmény	465 000 Ft
Társasági adó (10%-os kulcs mellett)	46 500 Ft
Igénybe vehető adókedvezmény	35 000 Ft
Tényleges adófizetési kötelezettség	11 500 Ft
Adózás utáni eredmény	453 500 Ft

Forrás: saját számítás

2. A sportszervezeteket érintő hatások

Az új törvény egyértelműen hatalmas lehetőséget jelent a versenysport számára. A támogatás ugyan EU jogharmonizáció miatt nem költhető hivatásos sportolók bérére, de a felszabaduló források által nagyobb rész maradhat a sportegyesület költségvetésében ilyen jellegű kiadások fedezésére is.

A beruházások közvetett hatását elviekben a szabadidősport is élvezheti. Az újonnan létesülő intézmények, sportpályák és sporteszközök a társadalom egészségének javulását is eredményezhetik, megfelelő intézményi rendszer, ösztönzés és támogatási háttér társulása esetén. A diák- és egyetemi sport közvetlenül is profitálhat a helyzetből, mivel megfelelő feltételek mellett diáksport egyesületek is jogosultak lehetnek a támogatás igénybevételére. Ez jelentős lépés lehetne az oktatásban rejlő egészségnevelő hatás kiaknázására.

3. Az államot érintő közvetett hatások

A társasági adóbevételek az állami költségvetés jelentős részét képezik. A jövedelemadók a 3. legnagyobb bevételei a költségvetésnek a forgalomhoz kapcsolódó adók és a TB járulékok után. Szeretném kiemelni, hogy a társasági adóbevételek esetében egy alapvetően is csökkenő tendenciát mutató adóbevételi jogcímről van szó, amelyet a látványcsapat-sportágak támogatására fordított összegek tovább apasztanak. A következőkben megvizsgálom, mekkora összegtől eshet el az államháztartás a társasági adókedvezmény révén. Az adókulcs 2012-ben a pozitív adóalap 500 millió Ft-ot meg nem haladó összegéig 10%, a felett pedig 19%. Így két esetben végzem el a számítást:

I. Az adóalap meghaladja az 500 millió Ft-ot

A vállalati szféra által fizetendő adó támogatás nélkül ($t=19\%$ -os adókulcsot feltételezve):

$$0,19 x$$

A vállalati szféra által fizetendő adó a támogatás igénybevételével:

$$(x - x \times 0,19 \times 0,7) \times 0,19 - x \times 0,19 \times 0,7 = 0,03173 x,$$

ahol x azon vállalatok üzleti eredményeinek összessége, melyek éves eredménye egyenként meghaladja az 500 millió Ft-ot. Így a lehetséges, „új” állami adóbevétel nagysága a törvénymódosítás előttihez képest százalékban kifejezve:

$$(0,03173x \div 0,19x) \times 100 = 16,7$$

II. Az adóalap nem haladja meg az 500 millió Ft-ot ($t=10\%$)

A vállalati szféra által fizetendő adó a támogatás nélkül ($t=10\%$ -os adókulcsot feltételezve)

$$0,1x$$

A vállalati szféra által fizetendő adó a támogatás igénybevételével:

$$(x - x \times 0,1 \times 0,7) \times 0,1 - x \times 0,1 \times 0,7 = 0,023x,$$

ahol x azon vállalatok üzleti eredményeinek összessége, melyek éves eredménye egyenként nem haladja meg az 500 millió Ft-ot. Így az említett vállalati kör tekintetében az adóbefizetések a törvénymódosítás előtti befizetésekhez képest 77%-kal csökkenhetnek (az eredeti 23%-ára), ugyanis:

$$(0,023x \div 0,1x) \times 100 = 23$$

Vagyis az állam alig 16,7-23%-át kaphatná eredeti adóbevételének. A számított érték természetesen egy elvi határsáv, ami azt az esetet tükrözi, amikor minden vállalkozás élne a támogatás lehetőségével. Tehát a sajtóban emlegetett 70%-nál többel, akár 77-83,3%-kal is csökkenhet a társasági adóbevétel. Az éves társasági adóbevételt 200 milliárd Ft-nak becsülve, ez kb. 150-166,6 milliárd Ft kiesésnek felelhetne meg, melyet más adóbevételekből kellene pótolnia az államnak.

Az Országgyűlés Sport- és Turisztikai Bizottsága azzal érvel a támogatás hatalmas mértéke mellett, hogy ezek a kiadások hosszú távon megtérülnek a lakosság egészségügyi mutatóinak javulásával és a sportgazdaságban realizált bevételek, így az ÁFA bevételek növekedésével. Azonban ha közelebbről megvizsgáljuk a szabályrendszert, láthatjuk, hogy többségében a versenysport finanszírozását szolgálja a törvény, ami csak bizonytalan hatással bír a népegészségügy alakulásában. A másik érv, miszerint növekednének is az ÁFA bevételek, szintén gondolkodásra ad okot. Ugyanis, még ha abszolút mértékben növekednének is az ÁFA bevételek a beruházó cégek tárgyi eszköz beruházásai révén, ez csak az állami bevételek átrendeződését jelentheti. A makroszinten felhasználható összjövedelem nem növekszik (kivéve, ha munkahelyteremtést is generálnának a beruházások) a lakosság fogyasztási szerkezete pedig legjobb esetben is csak átrendeződhet. A bevételkiesést természetesen valamilyen formában pótolnia kell az államnak, ami különböző adók emelésében, illetve újak kivetésében nyilvánulhat meg. Így a rendszer tényleges költségviselői feltehetően az állampolgárok lehetnek.

4. A társadalom egészét érintő hatások

A társadalmat számos előny és talán még több hátrány érintheti. Az előbbieken belátható, hogy mindenképpen pótlólagos adóbevételekből finanszírozható a kieső társasági adóbevétel. Ez önmagában természetesen nem jelentene problémát. Amennyiben viszont a „kisemberek” adóterheinek növekedésében nyilvánul meg a többletbefizetés, komoly paradoxonba ütközhetünk. Ugyanis a kormányzati szándék, – az újonnan megvalósuló beruházások, létesítményfejlesztések által, - a kínálat bővítésével indukálni a kereslet növekedését. A magyar háztartások fogyasztási szerkezetében azonban a sportkiadások a luxuscikkek kategóriájába tartoznak. A Központi Statisztikai Hivatal felmérései alapján az elmúlt években nem csak a tartós fogyasztási cikkekre és a szórakozásra, rekreációra fordított kiadások, még az alapvető élelmiszerfogyasztás is csökkenő tendenciát mutatott a válság következtében [KSH, 2010]. Közgazdaságtanilag pedig sajnos nem igaz, hogy megnövekedett kínálat automatikusan keresletet is generálna. Tehát előállhat az a paradox helyzet, hogy megnövekedett kínálat találkozik csökkenő tendenciát mutató kereslettel. Vagyis hiába építünk új stadionokat, ha nincs fizetőképes kereslet, aki igénybe venné a szolgáltatásokat. Nézzük meg a várható pozitívumokat is! Természetesen a támogatás döntően a versenysportot segíti, azonban hatással lehet a versenysporton kívüli területekre is. Többek között például, ha a támogatással megvalósítandó tárgyi eszköz beruházás, felújítás sportcélú ingatlanra irányul, akkor az üzembe helyezését követő legalább 15 évben a sportcélú ingatlant a napi üzemidő 20%-ában, illetve évente legalább 10 napig ingyenesen vagy kedvezményes áron iskolai és diáksport események, szabadidősport események vagy más, közösségi célú események lebonyolításához kell biztosítani. A rendszer további előnye lehet elviekben a központi költségvetés tehermentesítése révén felszabaduló többlet, amit a kormány az egyéni sportágak és a szabadidősport finanszírozására fordíthat. Az említett hatások kiemelkedő lehetőséget képviselhetnének össztársadalmi szempontból.

A támogatási rendszer ismeretében felmerül a kérdés, valóban helyes út-e, hogy a magyar sport finanszírozásának érdekében az állami kiadásokat növeljük tovább? A magyar sportágazat GDP-ből való részesedése valóban elmarad az európai átlagtól – 0,7-1,0%-ra tehető – azonban az állami sportfinanszírozás mértéke kimondottan magas nemzetközi összehasonlításban – a költségvetés 0,25-0,3%-a –, ráadásul jelentősen növekvő tendenciát mutat [Dénes, 2007]. A központi költségvetés és az önkormányzati alrendszer együttesen 40-50 milliárd Ft-ot költött a sportra az elmúlt években (zárszámadási törvények alapján). Ehhez jön még hozzá 2011-ben a korábban említett 34 milliárd Ft az átengedett társasági adóbevétel révén. Ilyen mértékű állami támogatás mellett jogos a kérdés: tényleg megfelelő-e az állami

támogatások mértékének növelése? Ráadásul a vállalati szféra feltehetően nem fog többet költeni sporttámogatásra, csak más formában teszi azt.

Össztársadalmi szempontból egyértelműen a legfontosabb cél, hogy minél többen sportoljanak. A magyar lakosság mindössze 23%-a sportol legalább valamilyen rendszerességgel (ebből mindössze 5% mozog legalább hetente 3-szor), míg Svédországban ugyanez az érték 72%, Dániában 64% [Eurobarometer, 2009]. A sportolók arányának növelése nem csak népegészségügyi szempontból fontos: „szélesebb sportoló réteg” képezhetné a versenysport utánpótlásának alapját is. Éppen ezért a magyar sport elengedhetetlen alappillére kellene, hogy legyen az iskolai, diák- és szabadidősport támogatási rendszere, annak átalakítása, kidolgozása.